

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Стефан Симеонов

член на научно жури, определено със Заповед № 686 от 11.07.2023 г.
на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

към дисертационен труд за ОНС „Доктор“ на тема
**„Оценка и управление на риска на регулираните финансови
институции“**

с автор Беатрис Любенова,

докторант към катедра „Финанси и кредит“,

при Стопанска Академия „Д. А. Ценов“

с научен ръководител проф. д-р Стоян Проданов

1. Актуалност и значение на темата

Актуалността на темата произтича от оригиналността на нейния изследователски фокус, който се съдържа в паралелния и сравнителен анализ между регулаторните мерки за управление на риска в банковия и в застрахователния сектори. Предвид факта, че регулаторните мерки в банковата система следват една, може да се нарече, вече класическа политика и макар и с по-кратък срок на развитие в застраховането се реализира сходна регулаторна концепция, то такъв обект и предмет на изследване са изключително полезни, с извеждането на развитието, относителните слабости и предимства или общи такива за регулаторните рамки на двете автономни системни.

2. Въведение и основни елементи на дисертационното изследване

Уводът на дисертацията съдържа коректна дефиниция на задължителните елементи, определящи научното изследване и въвежда читателя в обекта и целите на дисертационното изследване.

Обект на изследване в дисертационния труд са банките и застрахователните дружества.

Предмет на изследване „е управлението на риска в банките и застрахователните дружества в условията на нарастващи регулаторни изисквания.

Дисертацията се гради върху **изследователската теза**, „че за постигането на стабилност, предвидимост и платежоспособност на банките и застрахователните дружества в условията на периодични турбуленции на глобалната среда и на динамични промени и трансформации в сектора на финансовите услуги е необходимо постоянно ревизиране, адаптиране и разширяване на регулаторните изисквания при управление на риска. Тази динамика в регулаторната рамка поставя нови предизвикателства пред управлението на застрахователните компании и банките при вземането на адекватни, иновативни и отговорни управленски решения.“

Целта и задачите на дисертационния труд са ясно поставени и логично следват потвърждението на изследователската теза.

„**Целта** на дисертационния труд е да се изследват регулаторните изисквания във връзка с оценката на риска и капиталовите позиции на банковия и застрахователния сектор в условията на регулаторните механизми Базел III и Платежоспособност II.“ За изпълнението на главната цел са дефинирани и 6 по-детайлни задачи.

Поставените предмет, цели и задачи дават заявка за едно много обхватно и сериозно изследване.

3. Обем и структура

Дисертацията е в общ обем от 271 стр. Включва 29 фигури и 33 таблици.

Структурата на дисертацията е класическа в три глави. Същата е логична, балансирана и допринася за реализирането на поставените цели.

Първа глава е озаглавена **ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА РИСКА В БАНКОВИЯ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ СЕКТОР** и включва: *Концепции за същността на риска; Управление на риска в банковия и застрахователния сектор – същност и особености; Модели и методи за количествена оценка на риска; Стрес тестовете като интегрален подход управлението на риска и капитала.*

Във втора глава се разглежда РЕГУЛАТОРНАТА РАМКА НА БАНКОВИЯ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ СЕКТОР. Развитието на международната регулаторна рамка за банковия сектор Базел – Базел I, II и III. Развитието на международната регулаторна рамка за застрахователния сектор. Сравнение между регулаторните изисквания Базел III и Платежоспособност II.

Трета глава е фокусирана върху АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА КАПИТАЛА И УПРАВЛЕНИЕТО НА РИСКА В БАНКИТЕ И ЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА. Анализ на структурата на собствения капитал в банковия и застрахователния сектор. Анализ на изпълнението на капиталовите изисквания в банковия и застрахователния сектор. Анализ на зависимостта между рисковете и собствения капитал в банковия сектор. Анализ на зависимостта между рисковете и собствения капитал в застрахователния сектор.

4. Методология

За целите на изследването са използвани различни научно-изследователски методи: „дедуктивния и индуктивния подход, методът на анализа и синтеза, интердисциплинарния подход и статистическия подход при изучаване на масовите явления във финансовия сектор. В процеса на изследването са проучени и систематизирани публикации на български и чуждестранни автори в областта на финансите, мениджмънта, теория на вероятностите, статистически методи за анализ на вариационни разпределения, за анализ на връзки и зависимости и др. Изчисленията са извършени с помощта на програмните продукти MS Excel.“

5. Емпирика

Емпиричната част на дисертацията включва обширен анализ на капиталите в банковия и застрахователния сектор, техните компоненти и структура, съответствието им с регулаторните изисквания, стрес тестове и зависимости между отделните рискове и капиталовата база и др.

„Информационното осигуряване на изследването се базира на официални статистически данни на БНБ, ЕЦБ и Европейския банков орган (ЕВА) за банковия сектор и на КФН и Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОРА) за застрахователния сектор.“

Емпиричното изследване обхваща периода 2017-2020 г., което осигурява представителност на резултатите за поставените задачи.

6. Ползвана литература и цитиране

Библиографията включва 145 литературни източници, повечето от които чуждоезични.

Цитирането е коректно и в съответствие с приетия АРА-стандарт.

7. Стил

Стилът е добър, научно издържан и съответства на професионалния език в банковата и в застрахователната сфери.

8. Оформление

Оформлението и цялостното техническо изпълнение са много добре.

9. Постигнати резултати

Поставените задачи в дисертацията са изпълнени. Авторът извежда пет резултата с приносен характер, които отразяват обективно същността и постигнатото в дисертацията.:

- 1) *Изведена е авторова интерпретация на регулаторната парадигма в застраховането и банковата сфера.*
- 2) *Подчертава се значимостта на банковия и застрахователния сектори за финансовата система и тяхното влияние върху икономиката, „което ги прави обект на широко регулиране и надзор“.*
- 3) *Изведени са специфични особености и различия при управлението на риска.*
- 4) *Общите ключови характеристики на регулаторните механизми за двата сектора включват изискванията за капиталова адекватност, фокуса върху управлението на риска, изискванията за платежоспособност и ликвидност.*
- 5) *Акцентирано е върху значимостта на заздравяването на капиталовата база в условията на непрекъснатото разширяване и усложняване на рисковете в банковия и застрахователния сектор.*
- 6) *Открояват се различията между регулаторните рамки за банковия и за застрахователния сектор. Банковите надзорни органи често се съсредоточават върху пруденциалното регулиране и*

системната стабилност, докато застрахователните надзорни органи обичайно се концентрират върху платежоспособността и защитата на потребителите.

- 7) *Изведени и обосновани три ключови компонента, описващи регулаторното въздействие - обхват на прилагане, изисквания за приемливост на собствения капитал и концепцията за управлението на риска.*
- 8) *Систематизирани са показатели за анализ и оценка на финансовите институции от банковия и застрахователния сектор.*
- 9) *Въз основа на емпиричното изследване, базирано на официални статистически данни на Европейския банков орган и на Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване са изведени факторни влияния и са обосновани причинно-следствени връзки и зависимости за управлението на риска, структурата на собствения капитал и изпълнението на капиталовите изисквания в банковия и застрахователния сектор.“*

Можем да обобщим, че посочените резултати са изведени научно издържано и имат практико-приложен характер.

10. Положителни страни

- Сравнителен анализ на регулациите в банковия и застрахования сектор, в което се съдържа и оригиналността на дисертацията;
- Задълбочен и критичен прочит на специализираните нормативни изисквания на регулациите - за банките Базел и в застраховането, съответно Солвенси, като всяка от тях е изследвана в развитие и в паралел помежду им;
- Налице е отговорно приложена иконометрична методология „статистически методи за анализ на вариационни разпределения, за анализ на връзки и зависимости“ регресионен факторен анализ.

11. Бележки

Не намирам критични бележки, които следва да бъдат посочени.

Отбелязвам две съображения от редакционен характер, които не намаляват положителната оценка за цялостния дисертационен труд:

- Изследователската теза може да бъде по-сериозно дефинирана, така че да отразява обхвата и дълбочината на дисертационното изследване. В увода, изложението, заключението и изведените резултати са налице повече и по-значими констатации.
- Редно е литературните източници да бъдат номерирани, което улеснява тяхното ползване.

12. Публикации

По темата на дисертацията са публикувани 2 студии, 1 статия и 4 доклада (два от които в съавторство) в нереферирани издания, като общият брой точки е 65, което надвишава повече от двукратно законовите изисквания.

13. Автореферат

Авторефератът обективно отразява съдържанието, анализите и резултатите от дисертацията.

14. Въпрос за защита

Моделите и показателите за оценяване на финансовите рискове почти изцяло са насочени към определяне на размера на възможната загуба на стойност в очаквания доход и капитала. Приетите методи за управление на риска в банковата и застрахователната сфера засягат в различна степен оценяването на вероятността за настъпване на събития, които водят до загуба. Доколко регулациите в банковата и застрахователната дейност визират и изискват оценяването на вероятността за настъпване на неблагоприятни събития?

15. Обобщена оценка

На основата на всичко посочено, цялостната ми оценка за дисертационния труд е категорично **положителна** и предлагам **да бъде присъдена ОНС „Доктор“ на Беатрис Любенова.**

21.08.2023 г.

Рецензент:

Проф. д-р Ст. Симеонов